

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 30 maja 2023 roku, znak (...), sprostowaną następnie postanowieniem z 12 lipca 2023 roku, Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Ł. z siedzibą w Z. po rozpatrzeniu wniosku z 5 kwietnia 2023 roku odmówił W. W. (1) prawa do przyznania rekompensaty z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

W uzasadnieniu wskazano, że Zakład odmówił prawa do przyznania rekompensaty, ponieważ na podstawie dokumentacji znajdującej się w ZUS wnioskodawca udokumentował 6 lat 4 miesiące i 22 dni pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, występujących w czasie zatrudnienia w K. – V. od 1 marca 1993 roku do 30 września 1999 roku z wyłączeniem okresów niezdolności do pracy.

[decyzja k. 30 akt ZUS, postanowienie k. 31 akt ZUS]

Odwołanie od powyższej decyzji wniosł W. W. (1) wnosząc o ponowne naliczenie jego emerytury z uwzględnieniem pracy wykonywanej w warunkach szkodliwych.

[odwołanie – k. 3]

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniosł o jego oddalenie przytaczając argumentację jak w zaskarżonej decyzji i podnosząc, że wnioskodawca nie przedłożył świadectwa pracy w szczególnych warunkach za okres zatrudnienia od 1 października 1977 roku do 30 czerwca 1992 roku w Ł. (...) F.-Stomil na stanowisku kierowcy wózka akumulatorowego i mechanika.

[odpowiedź na odwołanie – k. 4-4 odwrót]

Na rozprawie w dniu 7 grudnia 2023 roku wnioskodawca poparł odwołanie, a pełnomocnik organu rentowego wniosł o jego oddalenie.

[końcowe stanowisko wnioskodawcy – rozprawa z 7 grudnia 2023 roku e-protokół (...):22:33-00:22:34 – płyta CD – k. 50]

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

W. W. (1) urodził się (...). Legitymuje się on wykształceniem podstawowym, wnioskodawca nie nabył prawa do emerytury pomostowej ani emerytury w obniżonym wieku.

[okoliczności bezsporne]

Odwołujący 1 października 1977 roku zawarł umowę o pracę z (...) Zakładami (...) umowę o pracę na okres próbny w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku robotnika transportowego. Następnie 15 października 1977 roku zawarł umowę na okres wstępny do 30 września 1978 roku – na tym samym stanowisku i również w pełnym wymiarze czasu pracy.

[umowy o pracę z 1 oraz 15 października 1977 roku w aktach osobowych W. W.]

W ramach struktury zakładu pracy, W. W. (1) pracował w dziale transportu wewnętrznego, który następnie nazywał się w „dziale transportu”. Początkowo wnioskodawca nie miał uprawnień do kierowania wózkami, więc pracował w zakładzie jako pomocnik. Uprawnienia do prowadzenia wózków zdobył w 1978 roku.

[zeznania wnioskodawcy e-protokół rozprawy z 7 grudnia 2023 roku 00:15:23 – płyta CD – k. 50]

W okresie od 27 października 1978 roku do 21 października 1980 roku wnioskodawca odbywał służbę wojskową.

[książeczka wojskowa k. 5-7, zeznania wnioskodawcy e-protokół rozprawy z 7 grudnia 2023 roku 00:15:23 – płyta CD – k. 50]

Następnie, po zakończeniu odbywania przez wnioskodawcę służby wojskowej, został on zatrudniony na stanowisku kierowcy wózka akumulatorowego, na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony w pełnym wymiarze czasu pracy. Wnioskodawca po powrocie z wojska podjął pracę 5 listopada 1980 roku.

[zeznania wnioskodawcy e-protokół rozprawy z 7 grudnia 2023 roku 00:15:23 – płyta CD – k. 50, umowa o pracę z 10 listopada 1980 roku w aktach osobowych W. W.]

Jako kierowca wózków akumulatorowych wnioskodawca jeździł wózkami elektrycznymi i spalinowymi. W. W. (1) jeździł po całym zakładzie wózkiem o masie 3 ton, rozwożąc surowce potrzebne w produkcji prowadzonej w zakładzie. Czasami, gdy zachodziła taka potrzeba dokonywał drobnych napraw wózków, takich jak wymiana koła czy naprawa hamulców. Napraw tych dokonywał na hali produkcyjnej zakładu. Bardziej skomplikowane naprawy wózków były jednak wykonywane przez mechaników, którym wnioskodawca dostarczał wózek celem wykonania naprawy.

Następnie, od 1988 roku, wnioskodawca pracował na stanowisku mechanika w warsztacie, gdzie wraz z A. R. (1) dokonywał napraw baterii, uzupełniał elektrolity w akumulatorach, naprawiał, obsługiwał i konserwował akumulatory, pracował też przy rozrabianiu kwasów, które następnie były wlewane do baterii stosowanych w wózkach.

[zeznania wnioskodawcy e-protokół rozprawy z 7 grudnia 2023 roku 00:15:23 – płyta CD – k. 50, zeznania świadka A. R. (1) e-protokół rozprawy z 7 grudnia 2023 roku 00:04:09 – płyta CD – k. 50]

Od 12 maja 1992 roku do końca okresu zatrudnienia w F.-Stomil wnioskodawca pracował na stanowiska kierowcy wózka spalinowego w magazynie surowców.

[karta przeniesienia i polecenie przeniesienia W. W. do 30 czerwca 1992 roku w aktach osobowych W. W.]

Ubezpieczony wykonywał powyższe prace w pełnym wymiarze czasu pracy; w zakładzie nie było przestojów.

[zeznania świadka R. O. (1) e-protokół rozprawy z 7 grudnia 2023 roku 00:09:41 – płyta CD – k. 50]

Wnioskodawca od stycznia 1981 roku do zakończenia zatrudnienia w Ł. (...) F.-Stomil otrzymywał dodatek za pracę w warunkach szkodliwych.

[karty wynagrodzeń w aktach osobowych W. W.]

Stosunek pracy pomiędzy W. W. (1), a Ł. (...) F.-Stomil ustał 30 czerwca 1992 roku na skutek wypowiedzenia umowy o pracę przez pracodawcę na podstawie art. 10 ustawy z 28 grudnia 1989 roku o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunku pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy.

[świadczenie pracy z 26 czerwca 1992 roku w aktach osobowych W. W.]

Wnioskodawca nie otrzymał od Ł. (...) F.-Stomil świadectwa pracy w szczególnych warunkach. Nie domagał się także od pracodawcy jego wystawienia, gdyż nie wiedział, że świadectwa takie są wystawiane.

[zeznania wnioskodawcy e-protokół rozprawy z 7 grudnia 2023 roku 00:15:23 – płyta CD – k. 50]

Pracujący wraz z wnioskodawcą A. R. (1) otrzymał świadectwo pracy wykonywania pracy w szczególnych warunkach.

[zeznania świadka A. R. (1) e-protokół rozprawy z 7 grudnia 2023 roku 00:04:09 – płyta CD – k. 50, świadectwo pracy w warunkach szczególnych A. R. (1) w aktach rentowych A. R.]

Pracujący wraz z wnioskodawcą i wykonujący w zakładzie podobne czynności R. O. (1) otrzymał świadectwo pracy wykonywania pracy w szczególnych warunkach.

[zeznania świadka R. O. (1) e-protokół rozprawy z 7 grudnia 2023 roku 00:09:41 – płyta CD – k. 50, świadectwo pracy w warunkach szczególnych A. R. (1) w aktach rentowych R. O.]

Następnie, od 1 marca 1993 roku do 30 września 1999 roku wnioskodawca był zatrudniony w (...) S.A. na stanowisku barwiarza w pełnym wymiarze czasu pracy. Stosunek pracy ustał na skutek wypowiedzenia umowy o pracę przez pracodawcę z przyczyn zakładu pracy na podstawie ustawy z 28 grudnia 1989 roku o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunku pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy.

[świadectwo pracy z 29 września 1999 roku k. 28 akt ZUS]

Przez cały okres pracy na stanowisku barwiarza w K.-V., wnioskodawca wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy pracę w szczególnych warunkach – przy produkcji i wykończeniu wyrobów włókienniczych, pracując na stanowisku barwiarza.

[bezsporne, a nadto świadectwo wykonywania prac w szczególnych warunkach k. 23 akt ZUS]

Następnie od 4 grudnia 2017 roku do 31 marca 2023 roku wnioskodawca był zatrudniony w firmie Usługi transportowe Działalność Kurierska M. W. na stanowisku kierowcy-kuriera w wymiarze ¼ etatu. Stosunek pracy został rozwiązany za porozumieniem stron.

[świadectwo pracy k. 24-26 akt ZUS]

W dniu 5 kwietnia 2023 roku wnioskodawca złożył do ZUS wniosek o emeryturę wraz z rekompensatą.

[wniosek – k. 1-3 odwrót akt emerytalnych ZUS]

Decyzją z dnia 30 maja 2023 roku, znak (...), sprostowaną następnie postanowieniem z 12 lipca 2023 roku, Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Ł. z siedzibą w Z. po rozpatrzeniu wniosku z 5 kwietnia 2023 roku odmówił W. W. (1) prawa do przyznania rekompensaty z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

W uzasadnieniu wskazano, że Zakład odmówił prawa do przyznania rekompensaty, ponieważ na podstawie dokumentacji znajdującej się w ZUS wnioskodawca udokumentował 6 lat 4 miesiące i 22 dni pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, występujących w czasie zatrudnienia w K. – V. od 1 marca 1993 roku do 30 września 1999 roku z wyłączeniem okresów niezdolności do pracy.

[decyzja k. 30 akt ZUS, postanowienie k. 31 akt ZUS]

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o całokształt materiału dowodowego zebranego w sprawie, w szczególności o dokumenty zawarte w aktach niniejszej sprawy, w załączonych do akt sprawy aktach ZUS wnioskodawcy i świadków R. O. (1) oraz A. R. (1), a także na podstawie osobowych źródeł dowodowych w postaci zeznań wnioskodawcy oraz powołanych w sprawie świadków. Zgromadzonym dowodom Sąd dał wiarę. Zeznania świadków: R. O. (1) i A. R. (1) – osób niezainteresowanych rozstrzygnięciem sprawy na korzyść którejkolwiek ze stron, a jednocześnie pracowników pracujących w tym samym czasie i w tych samym w zakładzie pracy, a także wykonujących ten sam rodzaj pracy co wnioskodawca nie budzą wątpliwości przy ocenie ich wiarygodności, nie są wzajemnie ze sobą ani z treścią załączonych do akt sprawy dokumentów sprzeczne, a wzajemnie ze sobą korespondują.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

W świetle zebranego w sprawie materiału dowodowego, odwołanie zasługuje na uwzględnienie.

Przedmiotem postępowania było rozstrzygnięcie czy wnioskodawcy przysługuje prawo do rekompensaty z tytułu pracy w warunkach szczególnych. Kwestią sporną było przy tym to czy wykonywane przez wnioskodawcę prace w (...) Zakładach (...) na stanowiskach odpowiednio kierowcy wózka akumulatorowego oraz mechanika można uznać za pracę w warunkach szczególnych.

Zgodnie z art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 roku o emeryturach pomostowych (tekst jednolity Dz. U. z 2023 r. poz. 164 ze zm.), ustawa określa warunki nabywania prawa do emerytur i rekompensat przez niektórych pracowników wykonujących pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, zwanych „emeryturami pomostowymi”, o których mowa w art. 24 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity Dz. U. z 2023 r. poz. 1251 ze zm.).

Zgodnie z art. 2 pkt 5 tej ustawy o emeryturach pomostowych, rekompensata stanowi odszkodowanie za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze dla osób, które nie nabyły prawa do emerytury pomostowej.

Stosownie do art. 21 ust. 1 ustawy, rekompensata przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli ma okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS wynoszący co najmniej 15 lat.

Zgodnie z art. 21 ust. 2 powoływanej ustawy, rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Celem rekompensaty, podobnie jak i emerytury pomostowej, jest łagodzenie skutków utraty możliwości przejścia na emeryturę przed osiągnięciem wieku emerytalnego przez pracowników zatrudnionych przy pracach w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. W przypadku rekompensaty realizacja tego celu polega jednak nie na stworzeniu możliwości wcześniejszego zakończenia aktywności zawodowej, lecz na odpowiednim zwiększeniu podstawy wymiaru emerytury z FUS, do której osoba uprawniona nabyła prawo po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego.

[tak: M. Z. - Komentarz do art. 21 ustawy o emeryturach pomostowych, LEX, tak też wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 31 marca 2016 roku, III AUa 1899/15 – LEX nr 2044406]

Art. 23 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych stanowi, że ustalenie rekompensaty następuje na wniosek ubezpieczonego o emeryturę.

A zatem należy wskazać, prawo do rekompensaty, zgodnie z powyższą ustawą, mają osoby urodzone po 31 grudnia 1948 roku, które przed 1 stycznia 2009 roku wykonywały przez co najmniej 15 lat prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu art. 32 i 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Należy wskazać, że art. 2 pkt 5 i art. 21 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych formułują dwie zasadnicze przesłanki nabycia prawa do rekompensaty: 1) nienabycie prawa do emerytury pomostowej, 2) osiągnięcie okresu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu ustawy o emeryturach i rentach z FUS wynoszącego co najmniej 15 lat. Przesłanka negatywna została zawarta w art. 21 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Jest nią nabycie prawa do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Bezspornym jest w rozpoznawanej sprawie jest, że wnioskodawca nie nabył prawa do emerytury pomostowej ani prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym w związku z wykonywaniem pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze.

Bezspornym jest także to, że wnioskodawca wykonywał pracę w szczególnych warunkach w okresie zatrudnienia w zakładzie pracy K.-V. od 1 marca 1993 roku do 30 września 1999 roku, co po wyłączeniu okresów niezdolności do pracy daje 6 lat 3 miesiące i 22 dni wykonywania pracy w szczególnych warunkach.

Stosownie natomiast do treści art. 32 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z FUS, za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia w podmiotach, w których obowiązują wykazy stanowisk ustalone na podstawie przepisów dotychczasowych.

Z kolei art. 32 ust. 4 ustawy emerytalnej z 1998 roku, stanowi, że wiek emerytalny, o którym mowa w ust. 1, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których osobom wymienionym w ust. 2 i 3 przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych, to jest na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. nr 8, poz. 43 ze zm.).

Z § 1 cytowanego rozporządzenia wynika, że jego treść stosuje się do pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, wymienione w § 4-15 rozporządzenia oraz w wykazach stanowiących załącznik do rozporządzenia. Przepis § 2 ust. 1 rozporządzenia ustala, że za okresy uzasadniające nabycie prawa do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu uważa się okresy, w których praca w szczególnych warunkach jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy.

W świetle § 2 ust. 1 wskazanego rozporządzenia oraz zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy, przy czym powyższe okoliczności pracownik jest obowiązany udowodnić. [tak: wyrok Sądu Najwyższego z 15 grudnia 1997 roku, II UKN 417/97, (...) i US (...) i wyrok Sądu Najwyższego z 15 listopada 2000 roku, II UKN 39/00 Prok. i Prawo (...)]

Rozporządzenie Rady Ministrów z 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43) w § 2 ust. 2 zobowiązuje zakłady pracy do stwierdzenia okresów zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wyłącznie na podstawie posiadanej dokumentacji.

Brak takiego świadectwa lub jego zakwestionowanie przez organ rentowy nie wyklucza jednak dokonania ustalenia zatrudnienia w warunkach szczególnych innymi środkami dowodowymi w toku postępowania sądowego.

Okresy pracy w warunkach szczególnych wskazane w powołanym wyżej rozporządzeniu w sprawie wieku emerytalnego dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach mogą być wykazywane przez zainteresowanego, przed Sądem wszelkimi środkami dowodowymi, a przewidzianymi przez kodeks postępowania cywilnego, a w szczególności dokumentami z osobowych akt pracowniczych, zeznaniami świadków, a także przesłuchaniem stron.

[tak: uchwała Sądu Najwyższego z dnia 27 maja 1985 roku - III UZP 5/85, LEX nr 14635, uchwała Sądu Najwyższego z dnia 21 września 1984 roku - (...), LEX nr 14630 uchwała Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 1984 roku - III UZP 6/84, LEX nr 14625]

Reasumując powyższe rozważania przyjąć należało, że w postępowaniu sądowym nie obowiązują ograniczenia, co do środków dowodowych, którymi związany jest ZUS we własnym postępowaniu. Tym samym pomimo nie przedstawienia stosownych dokumentów lub też stosownych zaświadczeń Sąd po przeprowadzeniu postępowania dowodowego może uznać, że w określonym czasie wnioskodawca wykonywał pracę w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze.

Zebrany w sprawie materiał dowodowy, w szczególności zeznania wnioskodawcy oraz świadków, a także dokumentacja zawarta w aktach osobowych, w tym karty wynagrodzeń w istocie potwierdził, że w okresie co najmniej

od stycznia 1981 roku do 30 czerwca 1992 roku (a więc przez ponad 11 lat) wnioskodawca stale, w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał prace w warunkach szczególnych.

Jak wynika z kart wynagrodzeń zawartych w aktach osobowych wnioskodawcy, jedynie w powyższym okresie, odwołujący miał płacony dodatek za szkodliwe warunki pracy – wobec czego spośród całego okresu zatrudnienia W. W. w Ł.Z.P.G. F.-Stomil Sąd Okręgowy uznał jedynie ten okres za czas pracy w szczególnych warunkach.

Pracując na stanowisku kierowcy wózka elektrycznego oraz mechanika zajmującego się konserwacją i naprawą akumulatorów do wózków, wnioskodawca wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy prace ujęte w punkcie 13 dziale XIV (prace różne) wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 r. Nr 8, poz. 43 ze zm.). Wnioskodawca, pracując bowiem na tych stanowiskach dokonywał napraw baterii, uzupełniał elektrolity w akumulatorach, naprawiał, obsługiwał i konserwował akumulatory, pracował też przy rozrabianiu kwasów, które następnie były wlewane do baterii stosowanych w wózkach.

Należy mieć przy tym na uwadze, że dla oceny czy pracownik pracował w szczególnych warunkach, nie ma istotnego znaczenia nazwa zajmowanego przez niego stanowiska, tylko rodzaj powierzonej mu pracy. Praca w szczególnych warunkach to praca wykonywana stale (codziennie) i w pełnym wymiarze czasu pracy (przez 8 godzin dziennie, jeżeli pracownika obowiązuje taki wymiar czasu pracy) w warunkach pozwalających na uznanie jej za jeden z rodzajów pracy wymienionych w wykazie, stanowiącym załącznik do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego oraz wzrostu emerytur i rent dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze.

[tak: wyrok Sądu Najwyższego z 8 czerwca 2011 r., I UK 393/10, LEX nr 950426]

Podsumowując, na tle powyższego stwierdzić należało, że wnioskodawca spełnia wymóg posiadania co najmniej 15-letniego okresu pracy w warunkach szczególnych, gdyż Sąd Okręgowy uznał, że w okresie od stycznia 1981 roku do 30 czerwca 1992 roku wykonywał pracę w ww. warunkach. Tym samym, po doliczeniu do tego uznanego przez organ rentowy okresu 6 lat 3 miesięcy i 22 dni pracy w szczególnych warunkach w zakładzie (...), należy uznać, że wnioskodawca wykonywał pracę w szczególnych warunkach przez co najmniej 15 lat, co uprawnia go do uzyskania spornej rekompensaty.

Mając na uwadze powyższe, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., Sąd zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał wnioskodawcy prawo do rekompensaty z tytułu pracy w szczególnych warunkach od dnia 5 kwietnia 2023 roku, tj. od dnia złożenia wniosku o emeryturę z rekompensatą.

/Jacek Chrostek/